

PRIJEDLOG

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

**PROGRAM ZAŠTITE I OČUVANJA
KULTURNIH DOBARA ZA 2025. GODINU**

Cetinje, jul 2025. godine

I. UVOD

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2025. godinu (u daljem tekstu: Program zaštite), donosi se na osnovu člana 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu.

Uzimajući kao osnov da je kulturna baština prepoznata kao nacionalni resurs i dugoročan potencijal od značaja za održivi razvoj, a da zaštita kulturnih dobara, njenog najvrjednijeg valorizovanog segmenta, treba da bude prioritet svih savremenih državnih politika, Programom zaštite, planirana je podrška, finansiranje i sufinansiranje programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturne baštine Crne Gore. Shodno Uredbi o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, Program zaštite je kategorisan kao dokument kojim se utvrđuju pravci djelovanja u oblasti unaprjeđenja stanja, promocije i prezentacije kulturnih dobara, i od važnosti je za implementaciju politika u ovoj oblasti.

Odredbama člana 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara je, pored ostalog, propisano da Program zaštite donosi Vlada, na predlog Ministarstva, na period od jedne godine, i da se Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži uslove i kriterijume, objavljuje na internet stranici Ministarstva.

Na osnovu navedenog, Ministarstvo je i prije kreiranja ovogodišnjeg Prijedloga Programa zaštite već drugu godinu redom dana 11.2.2025. godine objavilo javni poziv svim zainteresovanim subjektima da daju svoje prijedloge projektata i programa, koji potencijalno mogu biti uvršteni, te dana 18.3.2025. godine održalo info dan, kako bi upoznalo zainteresovanu javnost, sa uslovima i načinom apliciranja procedurama, načinom izvještavanja i drugim pitanjima od značaja za ovogodišnji Program zaštite. Posebno je važno to što je po prvi put predstavljen inovativni način dostavljanja prijava, putem online aplikacije, što je olakšica za sve potencijalne aplikante.

Dostavljeno je preko 200 prijedloga, nakon čega je od strane Direktorata za kulturnu baštinu i Uprave za zaštitu kulturnih dobara izvršena analiza, u smislu opravdanosti predloga, sa aspekta operativnih ciljeva Programa zaštite, usklađenosti sa dokumentacijom Ministarstva i Uprave, prioriteta intervencija u odnosu na stanje kulturnog dobra i td.

U odnosu na to pripremljena je lista projekata i programa od kojih su brojni uvršteni u ovogodišnji Prijedlog Programa zaštite. Prioritet je dat kulturnim dobrima koja zahtijevaju hitan konzervatorski tretman i koja zahtijevaju nastavak već započetih aktivnosti. Ministarstvo će nakon usvajanja Programa zaštite od strane Vlade raspisati javni konkurs koji sadrži 65 projekata i programa, obrazovati Komisiju za raspodjelu sredstava, koja će nakon analize dostavljenih prijava Ministarstvu predložiti projekte i programe, koji su ispunili kriterijume propisane konkursom, te nakon donešene odluke, potpisati ugovore sa realizatorima.

U odnosu na navedeni pravni okvir, strateški cilj Programa je obezbjeđenje sveobuhvatnog i ravnomjernog tretmana kulturne baštine Crne Gore, kroz tri operativna cilja, odnosno mjere i to:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja;
2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera;
3. prezentacija i popularizacija kulturne baštine.

Shodno navedenom, realizacija predloženih projekata će doprinijeti unaprjeđenju stanja kulturnih dobara, širenju znanja o vrijednostima i značaju kulturne baštine, razumijevanju različitih kultura, jačanju saradnje između nadležnih institucija i vlasnika – držalaca kulturnih dobara, odnosno nosioca–čuvara nematerijalne baštine, kao i obezbjeđivanju uslova da ista, shodno svojoj namjeni, služe kulturnoj, naučnoj i edukativnoj potrebi pojedinaca i društva.

Ovogodišnjim Programom planirano je sufinansiranje 65 projekata u ukupnom iznosu od 929.000,00 €. Navedena sredstva su planirana Zakonom o budžetu za 2025. godinu, na Programu 20 021 Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine, potprogramu 20 021 001 Kulturna baština, na aktivnosti 20 021 001 001 Podrška istraživanju i zaštiti kulturnog nasleđa, na izdacima 4313 – Transferi institucijama kulture i sporta, 4318 – Ostali transferi pojedincima, 4319 – Ostali transferi institucijama i 4324 – Transferi opštinama.

II. ANALIZA STANJA

U skladu sa zakonom, a u cilju kontinuiteta izrade strateških dokumentima Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva kulture i medija donijela Nacionalni program razvoja kulture Crne Gore za period od 2023-2027. godine, koji predstavlja osnovni strateški dokument kulturne politike, kojim se utvrđuje pravac djelovanja i način sprovođenja kulturne politike, planski reguliše javni interes u oblasti kulture i određuju prioriteti razvoja kulture, utvrđuju dugoročni ciljevi i prioriteti, određuju organizacione, finansijske i administrativne mjere za njihovo ostvarivanje na teritoriji Crne Gore, shodno zakonu a prije svega ciljevi i prioriteti razvoja kulture Crne Gore kao multinacionalne, multikulturalne i multikonfesionalne države kao i aktivnosti na zaštiti, očuvanju i prezenaciji kulturne baštine.

U okviru poslova na strateškom planiranju u kulturnoj baštini, nekadašnje Ministarstvo kulture pristupilo je i analizi stručnih kapaciteta zaposlenih u državnim organima, nacionalnim i lokalnim javnim ustanovama koje obavljaju konzervatorsku, muzejsku, bibliotečku, arhivsku i kinotečku djelatnost i izradilo Informaciju o kadrovskim kapacitetima organa i ustanova koji se bave zaštitom i očuvanjem kulturne baštine (septembar 2018. godine)¹. Predmetna informacija obuhvatila je zaposlene na poslovima zaštite i očuvanja kulturne baštine u 3 organa državne uprave, 8 nacionalnih javnih ustanova i 32 lokalne javne ustanove. Ciljevi ove analize bili su evaluacija broja i strukture kadrovskih kapaciteta iz oblasti kulturne baštine, odnosno zaposlenih u navedenim ustanovama i prijedlog mjera za jačanje kadrovske strukture i planiranje u pogledu obrazovanja neophodnog kadra u djelatnostima zaštite i očuvanja kulturne baštine.

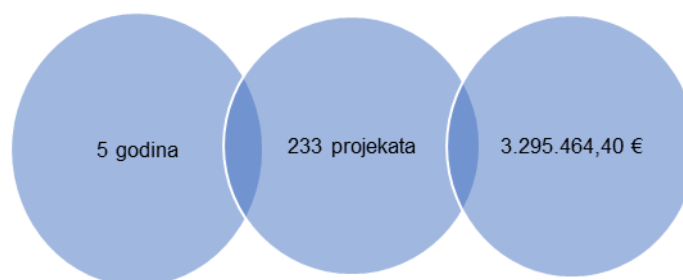
Nadalje, na osnovu navedene analize kadrova, a u cilju jačanja kadrovskih kapaciteta iz oblasti kulturne baštine ovo ministarstvo je iniciralo, a potom je u saradnji sa resorom prosvjete i obrazovanja sproveden postupak organizovanja Interdisciplinarnog studijskog programa konzervacije i restauracije pri Fakultetu likovnih umjetnosti Univerziteta Crne Gore². Za petogodišnji studijski program obezbijeđena su sredstva od strane ovog ministarstva iz budžeta kulturne baštine u ukupnom iznosu od 615.000.000 €, koja su uplaćivana na godišnjem nivou. Shodno ovim aktivnostima, u septembru 2021. godine je upisana prva generacija konzervatora i restauratora, čime je otpočeo proces obezbjeđivanja ovog defisicitarnog kadra za budućnost u razvoju konzervatorske, muzejske, bibliotečke i arhivske djelatnosti. Takođe, stvoreni su uslovi za unaprjeđenje stanja i zaštite svih vrsta kulturnih dobara Crne Gore i obezbijeđeno školovanje

¹ Zaključak Vlade Crne Gore br. 07-4447 od 27.09.2018. godine

² Zaključak Vlade Crne Gore br. 07-365 od 30.06.2020. godine

budućih konzervatora, kako bi se unaprijedio kadrovski kapacitet u oblasti konzervatorske struke. Ovaj kadar je svojevremeno školovan na nekadašnjem Kulturološkom fakultetu Univerziteta CG koji je radio na Cetinju u periodu od 1982. do 1988. godine.

Shodno članu 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara i Programu rada Vlade Crne Gore, Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara donosi se na godišnjem nivou, u kontinuitetu od 2012. godine. Primjera radi, u periodu od 2020. zaključno sa 2024. godinom, ukupna ulaganja u projekte na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara prikazana su u grafikonu u nastavku.



Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara 2020–2024. godine

Pogramom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2020. godinu sufinansirano je 87 programa i projekata, koji su ispunili konkursom propisane kriterijume i opredijeljen iznos od 1.142.114,50 €.

Pogramom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2021. godinu sufinansiralo je 27 programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturne baštine Crne Gore, a koji su ispunili konkurssom propisane kriterijume i opredijeljen iznos od 340.550,00 €. Zbog kasnijeg utvrđivanja Zakona o Budžetu za 2021. godinu i reorganizacije državne uprave, tj. organa nadležnog za poslove kulture, realizacija ovih projekata se odvijala u periodu 2022. i 2023. godine.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2022. godinu sufinansiralo je 17 programa i projekata, koji su ispunili konkursom propisane kriterijume, za čiju realizaciju je opredijeljen iznos od 230.400,00 €.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2023. godinu obuhvaćena je realizacija 45 programa i projekata i opredijeljen iznos od 704.400,00 €. Ministarstvo kulture i medija je potpisalo ugovore sa realizatorima za 43 od ukupno 45 projekata uplatilo ugovorena sredstva.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2024. godinu koji je donijela Vlada Crne Gore na sjednici od 19.09.2024. godine³ obuhvaćeno je 57 projekata, u ukupno iznosu od 878.000,00 € i to za sljedeće oblasti: arheološka i konzervatorska istraživanja: 16 projekata; izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera: 31 projekat; popularizacija i prezentacija kulturne baštine: 10 projekata.

Shodno odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara Ministarstvo kultutre i medija je dana 03.10.2024. godine objavilo Konkurs za dodjelu sredstava za projekte iz Programa zaštite u 2024. godini. Nakon što je završen rok za dostavljanje prijava, shodno odredbama istog zakona obrazovana je Komisija za raspodjelu sredstava za projekte Programa zaštite za 2024.

³ Zaključni broj 10-082/24-5070/2 od 19.09.2024.godine

godinu⁴. Na Konkurs je podnijeto 69 prijava, od kojih je podržano 52 projekta iz Programa, koji su ispunili propisane uslove, u ukupnom iznosu od 798.000,00 €⁵. Za 4 projekta nije bilo prijava, a jedan je diskvalifikovan.

Ministarstvo kulture i medija je u roku od 7 dana od dana donošenja ove odluke sa podnosiocima prijava koji su ispunili uslove zaključilo ugovore za 52 projekta i uplatilo ugovorena sredstva. Zbog kompleksnosti brojnih projekata realizacija pojedinih projekata će se okončati do kraja 2025. godine, kako je i propisano ugovorenim obavezama, dok su pojedini projekti realizovani. Sastavni dio ovogodišnjeg Programa zaštite biće Izvještaj o stepenu realizacije projekata i programa iz Programa zaštite za 2024. godinu.

Kako je odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara propisano da Program zaštite donosi Vlada, na predlog Ministarstva, na period od jedne godine, a da Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži uslove za dodjelu sredstava, objavljuje se na internet stranici Ministarstva, kao i da raspodjelu sredstava vrši komisija koju obrazuje Ministarstvo i ove godine je pripremljen Prijedlog Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara Crne Gore u 2025. godini, sa Izvještajem o realizaciji Programa zaštite za 2024. godinu.

Nakon razmatranja i donošenja od strane Vlade Ministarstvo će raspisati Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži projekte, uslove i kriterijume, te obrazovati Komisiju za raspodjelu sredstava, koja će izvršiti vrednovanje dostavljenih prijava, a nakon donešene odluke, potpisati ugovore sa realizatorima.

III. OPERATIVNI CILJEVI I PRATEĆI INDIKATORI UČINKA

Imajući u vidu raznolikost kulturne baštine, strateški cilj Programa zaštite je sveobuhvatni i ravnomjerni tretman kulturne baštine Crne Gore, kroz tri operativna cilja, odnosno mjere i to:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja;
2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera;
3. prezentacija i popularizacija kulturne baštine.

Realizacijom projekata u okviru navedenih oblasti, tj. sprovođenjem Programa zaštite obezbjeđuje se ravnomjeran odnos u zaštiti i očuvanju kulturne baštine Crne Gore u kontinuitetu. Programom zaštite predviđene su aktivnosti koje umnogome doprinose adekvatnoj zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, njihovoj promociji i prezentaciji. Stepen realizacije projekata u okviru navedenih oblasti predstavlja osnovni prateći indikator učinka, koji na godišnjem nivou prati broj realizovanih projekata, broj kulturnih dobara čije je stanje unaprijeđeno, kao i vidljivost projekata i medijsku pokrivenost.

IV. KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA

Programom zaštite za 2025. godinu planirano je **65 projekata** i to za sljedeće oblasti:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja: **14 projekata**;

⁴ Rješenje broj 13-082/24-2259/7 od 01.11.2024. godine

⁵ Odluka o raspodjeli sredstava za sufinansiranje projekata iz Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2024. godinu broj:13-082/24-2259/8 od 13.12.2024.

2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera: **38 projekata**;
3. popularizacija i prezentacija kulturne baštine: **13 projekata**.

Ukupan iznos opredijeljenih sredstava: **929.000,00 €**.

1. Arheološka i konzervatorska istraživanja

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćeno je **14 projekata** u okviru kojih će se vršiti arheološka i konzervatorska istraživanja, u planiranom iznosu od **165.000,00 €**.

1.1. Naziv aktivnosti: Arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu "Podgajnice", Zaton – II faza - Opština Bijelo Polje

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac⁶

Opredijeljena sredstva: 10.00000€

Obrazloženje: Arheološka istraživanja sprovedena tokom 2023. i 2024. godine potvrdila su da se na tom lokalitetu nalaze ostaci jednobrodne crkve sa pripratom na zapadnoj i polukružnom apsidom na istočnoj strani. Definisane su i pozicije glavnog ulaza kao i bočnog u priprati. Istraženo je i grobno mjesto u južnom dijelu priprate, a na zapadnoj strani ispred same priprate otkriveni su segmenti zidova većeg objekta. Pronađeni materijal ukazuje da je u pitanju kasnoantička vila rustika, te bi ovogodišnja kampanja bila usmjerena na istraživanjima čiji rezultati bi potvrdili pretpostavke.

1.2. Naziv aktivnosti: Nastavak sistematskih arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na antičkom utvrđenju Gradac u Budimlju - Opština Berane

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 9.000,00€

Obrazloženje: Gradac predstavlja višeslojno gradinsko naselje na prostoru Polimlja. Usljed nedostatka pisanih izvora o ovom dijelu Balkana, arheološka istraživanja i predmeti pronađeni prilikom istraživanja predstavljaju materijalni dokaz o životu i istorijskim kontekstu Polimlja. Cilj istraživanja je da se dodatno istraže postojeći arhitektonski ostaci bedema i objekata podignutih unutar utvrđenja. U okviru predhodne faze projekta sprovedena su sistematska arheološka istraživanja na prostoru između dva bedema, i rezultati su pozitivni, sa velikim brojem nalaza što predstavlja važno polazište/osnovu za nastavak sistematskih arheoloških istraživanja na lokalitetu.

1.3. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi sa prezentacijom lokaliteta Mljace u Matagužima - Opština Zeta

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

⁶ Držalac kulturnog dobra je pravno ili fizičko lice koje posjeduje kulturno dobro, a nije njegov vlasnik;

Obrazloženje: Na sjevernoj obali Skadarskog jezera, u ataru sela Mataguži, nalazi se jedan od najznačajnijih arheoloških lokaliteta ovog područja, ukupne površine oko 10.000 m². Lokalitet obuhvata zone Crkvine, Ćurića i Kremenjača, koje su upisane kao zaštićeno kulturno dobro. Riječ je o urbanoj aglomeraciji iz helenističkog perioda sa bogatim kulturno-istorijskim slojevima. Na lokalitetu Mjace, još tokom osamdesetih godina prošlog vijeka, konstatovani su ostaci utvrđenog ilirsko-helenističkog naselja. Istražen je jugozapadni dio objekta sa sedam megalitskih kamenih blokova in situ, sa očuvanim temeljima i precizno obrađenim spojnica. Tokom kampanja 2017–2024. godine, istraženi su preostali dijelovi fortifikacije: temelji kule, segmenti bedema i ulazna kapija, što je omogućilo sagledavanje šire prostorne organizacije ovog kompleksa. Na širem prostoru lokaliteta evidentiran je veliki broj arheoloških nalaza: fragmenti rimske i helenističke keramike, amfore, zdjele, ribarski tegovi, novac, građevinski materijal (opeke, imbreksi i sl.), koji ukazuju na snažnu ilirsko-helenističko-rimsku prisutnost, sa velikim sličnostima sa poznatim nalazištima kao što je Gostilj. U narednoj fazi planirana su sistematska istraživanja preostalih zona bedema, kao i dokumentovanje i konzervacija peći za pečenje keramike koje su prethodno registrovane. Fokus će biti na arhitektonskoj analizi, stratigrafiji i preciznoj prostornoj dokumentaciji. Poseban segment projekta odnosi se na prezentaciju lokaliteta kroz upotrebu savremenih tehnologija. Predviđena je izrada 3D modela arheoloških struktura i pokretnih nalaza, čime će se omogućiti virtuelna rekonstrukcija naselja. Na terenu će biti postavljeni informativni paneli sa QR/bar kodovima koji će posjetiocima omogućiti direktan pristup digitalnom sadržaju: modelima, fotografijama, opisima i stručnim interpretacijama.

1.4. Naziv aktivnosti: Sondažno arheološko istraživanje lokaliteta Vidov Vrh - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 8.000,00€

Obrazloženje: Lokalitet Vidov Vrh, je gradina, specifičan vid naselja na uzvišenjima koja su se koristila od kraja neolita do srednjeg vijeka kao refugijum. Cilj ovog istraživanja je početak utvrđivanja vertikalne i horizontalne stratigrafije, apsolutne i realativne hronologije, obima karaktera i trajanja naselja na gradini. Na lokalitetu Vidov Vrh, za sada dominira sloj iz mlađeg gvozdenog doba, vrijeme diferenciranih ilirskih plemena sa uplivom helenističke kulture. Radi se o periodu nedovoljno poznatog načina i forme organizovanja „ilirске države“ koja je obuhvatala i teritoriju Boke. Kroz ovogodišnju kampanju započela bi naučna identifikacija navedenog lokaliteta.

1.5. Naziv aktivnosti: Sondažno arheološko istraživanje lokaliteta Velika pećina - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 1.000,00€

Obrazloženje: Cilj ovog istraživanja je otkrivanje tragova ljudskog postojanja u pećini, koja je većeg obima, prostrana i sa izuzetno niskim procentom vlage. Potrebno je uraditi sondažno arheološko istraživanje kao početnu fazu za pripremu daljih stručnih i naučnih istraživanja.

Nakon arheoloških istraživanja kroz drugu fazu, sproveda bi se geološka istraživanja, zatim biološka, kako bi se ovaj lokalitet u punom kapacitetu uvrstio u kulturno-turističku ponudu grada.

1.6. Naziv aktivnosti: Istraživanja na lokalitetu Carine - Risan

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 7.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja kampanja podrazumijeva geofizička ispitivanja na više lokacija na u okviru Carina, neinvazivnim metodama. Cilj je da se uz primjenu savremenih metoda na nekoliko lokacija koje do sada na ovaj način nijesu tretirane utvrdi postojanje arhitektonskih ostataka i njihov položaj ispod zemlje, kako bi se u narednom periodu utvrdio plan i dinamika aktivnosti za dalja arheološka iskopavanja. Kampanja se realizuje u saradnji sa stručnjacima Waršavskog univerziteta.

1.7. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja lokaliteta Brskovo i zaštitni konzervatorski radovi - Opština Mojkovac

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Lokalitet Brskovo je jedan od najznačajnijih srednjovjekovnih lokaliteta u Crnoj Gori. Kroz višegodišnja istraživanja na ovom lokalitetu je otkriven veliki broj nepokretnih struktura, kao i drugih nalaza koji ukazuju na istorijski kontekst ovog, nekada važnog rudarskog grada. Otkriveni pokretni nalazi su raznorodni od antropoloških artefakata do fragmenata fresko slikarstva. S obzirom na rasprostranjenost i znatnu površinu koju „pokriva“ ovaj lokalitet, potrebno je nastaviti arheološka istraživanja, na više lokacija, jer su sve partije povezane i imaju zajednički kontekst. Ovogodišnja kampanja obuhvatila bi i zaštitne konzervatorske radovi na dijelu zapadne kule i nastavak arheoloških istraživanja zbog svih pokazatelja koji upućuju na postojanje „novih“ objekata. Cilj ovih istraživanja je definisanje i dobijanje što većeg broja podataka za ovaj srednjovjekovni rudarski „grad“ na tlu Crne Gore, koji će se koristiti i u naučne svrhe.

1.8. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja praistorijskog nalazišta Vrbička pećina - Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Sistematska arheološka istraživanja na lokalitetu Vrbička pećina traju od 2012. godine. Koncipirana su u okviru nekoliko međunarodnih projekata u kojima su osim naših bili uključeni i stručnjaci iz više zemalja svijeta. Sa prošlogodišnjom kampanjom završena su istraživanja u okviru projekta „Kasnokeistocenski i ranoholoscenski lovci sakupljači u sjeverozapadnoj Crnoj Gori“. Zbog sličnosti u istraživačkim ciljevima, periodu naseljavanja i materijalnoj kulturi ovaj projekat se nastavlja i u ovoj godini i spaja sa međunarodnim projektom „*On the move: prehistoric societies and their connection*“ u okviru kojeg će se pored dosadašnjih ciljeva uključiti ispitivanje mobilnosti praistorijskih zajednica i uvezati sa praistorijskim lokalitetima u okruženju.

1.9. Naziv aktivnosti: Sistematska arheološka istraživanja lokaliteta Crvena Stijena - Petrovići

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Ova faza podrazumijeva nastavak višegodišnjih istraživanja ovog najznačajnijeg paleolitskog arheološkog lokaliteta koja se sprovode u saradnji sa Univerzitetom Minesota iz Amerike. Vršice se istraživanja 18-og anropološkog sloja gdje se očekuje veliki broj nalaza, kojima će se najvjerovatnije bliže definisati upotreba neandertalskih vatrišta, kao i stručna obrada otkrivenih artefakata i prezentaciju dosadašnjih istraživanja kroz održavanje konferencije. Ovaj jedinstveni lokalitet privlači pažnju najeminentnijih svjetskih stručnjaka, koji svake godine učestvuju i istraživanjima.

1.10. Naziv aktivnosti: Arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu Medun – IV faza

Realizator: vlasnik /držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Dosadašnja istraživanja i otkriveni nalazi na lokalitetu Medun potvrđuju važnost ovog kulturnog dobra. Ova faza istraživanja usmjerena je na donjem platou Gornjeg grada i zaštitne konzervatorske radove. Očekivani podaci bi doprinijeli bližem utvrđivanju položaja iliskih bedema i definisali bi srednjovjekovnu fazu. Svi do sada dobijeni podaci su važna platforma za izradu konzervatorskog projekta, kojim bi se mogla odrediti i buduća namjena ovog izuzetno atraktivnog i važnog lokaliteta.

1.11. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu Duklja – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Arheološki lokalitet Duklja, jedan je od najreprezentativnijih u Crnoj Gori. Otkrića u posljednje dvije godine upućuju na obavezu daljih istraživanja, posebno na njenoj zapadnoj nekropoli. Tokom poslednjih istraživanja, otkrivena je grobnica sa cjelovitim grobnim priložima, među kojima su i fragmenti dietrete, za koju se smatra da je jedna od pet najvrjednijih do sad pronađenih u Evropi. Na njoj je predstava borbe gladijatora sa zvjerima, a osim nje otkriven je i zlatni nakit, što upućuje da je u grobnici sahranjena ženska osoba koja je pripadala višem staležu. Dosadašnja otkrića na zapadnoj nekropoli datuju se za drugu polovinu četvrtog vijeka. Plan ove kampanje je nastavak na području Košturnica na zapadnoj strani - nekropole (antičkog grada), kroz primjenu savremenih metoda istraživanja i sprovođenja zaštitnih konzervatorskih mjera.

1.12. Naziv aktivnosti: Sistematska arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na antičkom lokalitetu Municipijum S – Opština Pljevlja

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Na arheološkom lokalitetu Municipijum S u Kominima, od sredine sedamdesetih godina vršena su istraživanja, tokom kojih su ustanovljene dvije nekropole sa oko 700 grobnih nalaza, koji potiču iz antičkog perioda od I do kraja IV vijeka, kao i brojne kamene urne, nadgrobni spomenici/stele, koje odlikuju izuzetno i jedinstveno klesarsko i majstorsko umijeće tog vremena, dok natpisi na stelama, floralni i figuralni prikazi božanstava i ljudskih likova, daju im posebnu važnost zbog kojih predstavljaju neponovljiva remek djela. Međutim, o urbanom životu grada, poznatog u nauci pod imenom Municipium S ne može se ništa pouzdano reći dok se ne otkriju njegove građevine, od kojih se pojedine naziru, poput ostataka masivnih bedema. Više otkrivenih nadgrobničkih spomenika potvrđuju da je riječ o dosta velikom i značajnom gradskom naselju. Među njima posebnu pažnju privlače nadgrobne stele – ploče sa natpisima i prikazima figura pokojnika, ponekad i bračnih parova. Ovogodišnja podrška, odnosi se na nastavak ranijih istraživanja, čiji će rezultati biti dopuna dosadašnjih saznanja o ovom jedinstvenom lokalitetu.

1.13. Naziv aktivnosti: Nedestruktivne metode istraživanja kroz, *Medium precision snimanje*, stanja i oštećenja Bedema Starog grada Ulcinja

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: U jednom dijelu bedema u proteklom periodu došlo je do obrušavanja pojedinih partija zida kule, a do sada nijesu utvrđeni razlozi. S obzirom na to da do sada nijesu vršena detaljna istraživanja (prvenstveno geološka), neophodna su istraživanja sa više aspekata, od geoloških, geofizičkih do konzervatorskih. Kroz smjernice nadležne Uprave, neophodno je izraditi detaljnu analizu postojećeg stanja i predlog preventivnih mjera u cilju smanjenja rizika od daljih oštećenja bedema.

1.14. Naziv aktivnosti: Nastavak sistematskih arheoloških istraživanja na kasnoantičkom utvrđenju Gradac u Tucanju - Opština Petnjica

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: Radi se o prirodnom refugijumu, stijeni koja dominira blagim kosama sela Tucanje. Istražujući ovu lokaciju utvrđeno je da na njoj postoje dva odbrambena bedema. Na istočnoj strani jednog bedema vidi se pravougaona kula od koje se pruža zid koji se završava na zapadnoj strani, dok ispod njega u vidu rasutog kamenja, širine 5-6 visine 1 m, postoji drugi bedem. Otkriveni fragmenati antičke keramike ukazuju da je prvo utvrđenje podignuto početkom ili polovinom III vijeka naše ere u rimskom periodu, a da je drugi bedem podignut u VI vijeku. Ovogodišnja podrška odnosi se na nastavak istraživanja, čiji rezultati mogu dati nove podatke o ovoj lokaciji i njenom značaju za ovo područje.

2. Izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćen je **38 projekata**, koji se odnose na izradu konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera, za koje je planiran iznos od **655.000,00 €**.

2.1. Naziv aktivnosti: Stari grad Bar, Objekat 112, ulazna kula sa crkvom (izrada konzervatorskog projekta i I faza sanacionih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 45.00000€

Obrazloženje: Objekat 112 je najstariji očuvani graditeljski segment u Starom gradu. Sastoji se od ranovizantijske potkovičaste kule iz 9. vijeka, 112 A, istražene 1954. godine i druge, jugozapadne potkovičaste kule istražene 2005. godine. Ove odbrambene kule, koje čuvaju ulaz grada su svjedočanstvo Porfirogenitovih pominjanja Bara (Antibereos). Osim kula, očuvan je presvedeni krstasti svod ulazne kapije, koji je rađen izuzetnom tehnikom gradnje, a na kojem su evidentne pukotine, nestabilnost pojedinih partija, te se stvaraju rupturi koje mogu dovesti do obrušavanja. Krajem XIII ili početkom XIV vijeka sagrađena je ili obnovljena crkvice na spratu kapije. Danas, na spratnom dijelu kapije prepoznaju se tragovi porušene crkvice, sačuvane do visine bočnih lukova, dva podužna zida upravna na osu kapije. Današnje stanje ostataka "crvene crkve", po boji kamena od koje je rađena, je alarmantno, jer su njena oba zida, nagnuta prema glavnoj ulici i sklona urušavanju. To stanje zahtijeva preduzimanje hitnih mjera izradom projekta sanacije ove crkve koja mora da se stavi pod krov, jer bi osim očuvanja dobili još jedan objekat koji je iz srednjeg vijeka, i koji se sa sigurnošću zna kako je izgledao.

2.2. Naziv aktivnosti: Stari grad Bar - Objekat 160, vojna zgrada (15-19. vijek) - sanacioni radovi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Objekat 160 nalazi se u citadeli grada, u njenom sjeverozapadnom uglu. Sastoji se od prizemlja i dvije etaže. Ovo je jedna od rijetkih srednjovjekovnih kuća koja je očuvana do visine krova, sa rađenim konzervatorsko-restauratorskim radovima 1982-84. Njenom adaptacijom, nastavio bi se kontinuitet unaprjeđenja stanja objekata u Starom gradu, koji zahtijevaju hitnu sanaciju. U ovoj fazi potrebno je sanirati entrijer, (međuspratnu drvenu konstrukciju, drvene stepenice), krov i završiti izolacione radove.

2.3. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta sanacije i prezentacije arheološkog lokaliteta Samograd – Opština Bijelo Polje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.00000€

Obrazloženje: Samograd je zbog položaja bio strateški važan punkt u dolini Lima duž kojeg su se odvijale važne komunikacije u antičkom periodu i srednjem vijeku. Upoređivanjem stratigrafskih slojeva u do sada istraženim sondama kao i analizom ostataka fortifikacione i sakralne arhitekture, mogu se izdvojiti četiri horizonta življenja na ovom lokalitetu, prelazni period ili gvozdeno doba, period nastanka utvrđenja (sredina II vijeka n.e.) do vremena njegovog uništenja (sredina III vijeka n.e.), period obnove utvrđenja u IV vijeku do napuštanja utvrđenja sredinom V vijeka i period obnove i ponovnog korišćenja utvrđenja u VI vijeku. Duhovni život na ovom mjestu počeo je da se razvija u periodu IV vijeka, a sa određenim prekidima trajao je do sredine XV vijeka. Bio je duhovni, kulturni i ekonomski centar ovog kraja, a zbog svoje specifične strukture nazivan je još i sedmokliki grad ili kamen-grad. Uporedo sa

arheološkim istraživanjima na ovom lokalitetu vršena je i preventivna konzervacija arhitektonskih ostataka bazilike „intra muros“, međutim posljednjih godina ista je pretrpela izvjesne dogradnje i u okviru iste je postavljeni elementi koji svojom materijalizacijom i vizuom umanjuju vrijednosti lokaliteta. U cilju unaprjeđenja stanja ovog kulturnog dobra potrebno je sprovesti: uklanjanje svih intervencija koje su za posljedicu imale umanjenje kulturnih vrijednosti i integriteta dobra, izrada konzervatorskog projekta sanacije svih labilnih partija, otkrivenih tokom arheoloških istraživanja; sprovođenje konzervatorskih mjera po izrađenom konzervatorskom projektu i prezentacija arheološkog lokaliteta.

2.4. Naziv aktivnosti: Crkva Svete Marije - Srednjovjekovni grad Svač, Ulcinj (Izrada konzervatorskog projekta sanacije i sprovođenje hitih sanacionih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Crkva je izgrađena na podgrađu starog grada Svača – Šasa. Njena gradnja se vezuje za 14 vijek. Zidana je tesanim kamenom u obliku jednobrodne građevine, u gotskom stilu u osnovi dimenzija 16mx7m, na čijoj je istočnoj strani prostrana, apsida. Danas je u ruševnom stanju, zbog čega je neophodno preduzeti hitne konzervatorske mjere.

2.5. Naziv aktivnosti: Crkva Sv. Trojice – Vukovici - Opština Zeta – (Izrada konzervatorskog projekta i I faza konzervatorskih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Crkva Sv. Trojice koja se nalazi u Zeti, u selu Vukovcima, sazidana je na temeljima stare crkve iz 1336. godine, o čemu postoji i zapis na ikonostasu. Crkva je porušena 1690. godine, a zatim obnovljena 1792. godine, nakon čega je ponovo srušena. Današnji izgled crkva je dobila posljednjom obnovom u periodu od 1909-1922. godine. Crkva po tipologiji pripada većim jednobrodnim zasvođenim građevinama sa polukružnom apsidom. Unutrašnjost crkve je bogato ukrašena ikonama na ikonostasu i okolnim zidovima. Na ovom sakralnom objektu, zbog oštećenja na krovnom pokrivaču, došlo je do prodora vlage i direktnog uticaja atmosferskih voda. U ovoj fazi neophodno je izraditi konzervatorski projekat, kojim će biti predviđene sve naredne faze konzervatorskih radova i započeti prvu fazu radova.

2.6. Naziv aktivnosti: Sanacija krovnog pokrivača i drenaža prostora oko manastirske crkve Sv. Trojice u Pljevljima - nastavak aktivnosti

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 50.000,00€

Obrazloženje: Jedan od značajnijih manastira na sjeveru Crne Gore je manastir sveta Trojica u Pljevljima. Uslijed amosferskih uticaja manastir ima velike probleme koji su vidljivi u svim zonama enterijera. Posebno je izložena područje u prvoj kontakt zoni manastirske crkve, koje je ugroženo djelovanjem podzemnih voda, zatim zadržavanjem atmosferskih padavina, pa je u posljednjim godinama u unutrašnjosti crkve vidan agresivniji prodor kapilarne vlage. Osim uticaja kapilarne vlage, uslijed lošeg stanja krovnog pokrivača vidljiva su i oštećenja nastala uslijed direktnog prodora vode u enterijer. U ovoj godini neophodno je nastaviti sa

sprovođenjem konzervatorskih mjera i rješavanjem drenažnog sistema, kako bi se evidentirani problemi dugoročno sanirali.

2.7. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na živopisu Manastira Morača-Opština Kolašin

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Manastir Morača, sa istorijom dugom preko sedam vijekova predstavlja jedan od najreprezentativnijih kulturnih dobara ne samo opštine Kolašin već i Crne Gore. Unutrašnjost ovog sakralnog objekta krasi freske koje predstavljaju remek djela srednjevjekovnog fresko slikarstva, među kojima je i jedinstveno umjetničko ostvarenje freska proroka Ilije koji hrani gavrana. Uvidom u stanje enterijera konstatovan je negativan uticaj vlage, na freskama, ikonostasu, ikonama i mobilijaru. U cilju sprječavanja daljih oštećenja kroz ovogodišnju podršku neophodno je sprovesti konzervatorske mjere najugroženijih partija definisanih konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost od strane nadležne Uprave.

2.8. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na zvoniku crkve Rođenja presvete Bogorodice, Cetinjskog Manastira - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Crkva Rođenja presvete Bogorodice, predstavlja integralni segment Cetinjskog manastira. Evidentna oštećenja pojedinih partija zvonika crkve, posebno donjih, prouzrokovala su njegovu nestabilnost i prodor vlage u enterijer. Došlo je do slabljenja vezivnog tkiva materijala na spojevima, koji mogu dovesti do direktnog prodora vode i vlage u ovaj segment građevine. Takođe je potrebno sanirati i dio krovnog pokrivača, koji je u direktnoj vezi i spojevima sa oštećenjima kako bi se problem vlage u potpunosti sanirao. U ovoj fazi će se u skladu sa konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost nadležne Uprave, sprovesti predviđene konzervatorske mjere.

2.9. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje I faze konzervatorskih mjera na Preobraženskoj crkvi, Ivanova korita - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Preobraženska crkva na Ivanovim koritima je manja seoska crkva, izdužene apside. Njena gradnja se vezuje za prvu polovinu XVIII vijeka, vladiku Sava i Vasilija Petrovića, u kojoj su, kao i kasnije Petar I, boravili tokom ljetnjih mjeseci. Današnji izgled datira od njene obnove koja je bila u drugoj polovini XIX. vijeka. Kako je objekat u lošem stanju u ovoj godini potrebno je izraditi konzervatorski projekat za sanaciju kompletnog objekta i nakon dobijanja svih saglasnosti započeti I fazu sanacije.

2.10. Naziv aktivnosti: Izrada projekta zaštite i prezentacije Rimske vile sa podnim mozaikom, lokalitet Mirište u Petrovcu – Opština Budva

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.0000€

Obrazloženje: Dosadašnja istraživanja ukazuju da je na ovom mjestu rimska vila počela da se gradi početkom II vijeka, o čemu svjedoče do sada otkriveni ostaci mozaika i pokretni arhološki material. Otkriveni ostaci rimske vile sagrađeni su na šest različitih visinskih nivoa projektovanih u različitim vremenskim fazama. Centralna prostorija sa podnim mozaikom je početkom 60-ih godina prošlog vijeka konzervirana, prezentovana i adekvatno zaštićena. Tokom vremena došlo je do oštećenja same konstrukcije, a na mozaiku su evidentna oštećenja. U periodu nakon toga otkriveni su novi ostaci podnih mozaika, koji su danas nezaštićeni i neadekvatno prezentovani. Kako kroz prošlogodišnji Program zaštite nije bilo prijava za ovaj projekat, cijeneći značaj unaprjeđenja postojećeg stanja i prezentacije ove jedinstvene lokacije sa mozaicima, uvršten je i ove godine.

2.11. Naziv aktivnosti: Faza konzervatorskih mjera na Crkvi porođenja blažene djevice Marije iz XVIII vijeka – Prčanj – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Kompleksnost konzervatorskih mjera koje se baziraju na sprovedenim istraživanjima ovog monumentalnog zdanja koje svojim izgledom i arhitektonskim karakteristikama dominira u prostoru i čini ga prepoznatljivim, zahtijeva kontinuitet. Ovogodišnja podrška usmjerena je na aktivnosti koje su precizirane konzervatorskim projektom, a čija realizacija doprinosi unaprjeđenju postojećeg stanja, koje je u stanju potrebe za preduzimanjem urgentnih mjera zaštite.

2.12. Naziv aktivnosti: Realizacija projekata rekonstrukcije crkve Sv. Franje (Stari grad Kotor) za potrebe smještaja bibliotečke građe Kotorske biskupije – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Crkva Sv. Franje napuštena od početka XIX. vijeka do 2008. bila je u potpuno ruševnom stanju. Sa ciljem unaprjeđenja njenog stanja i stavljanja u funkciju do sada su sprovedena konzervatorska i arheološka istraživanja, izrađena projektna dokumentacija, a radovi na sanaciji su u završnoj fazi. Takođe, Kotorska biskupija posjeduje vrijedan fond od oko 3.0000 starih i rijetkih knjiga, koje datiraju od početka pojave štampe pa do današnjih dana, a cilj je da se prezentuju upravo u ovom sakralnom objektu, što podrazumijeva stvaranje optimalnih uslova za njihovo čuvanje i prezentovanje. Ova podrška bila bi usmjerena za završetak radova za sljedeću fazu koja podrazumijeva: drvene police za knjige, konzervatorsko-restauratorske radove na malternim reljefima, natpisnim pločama, ostacima zidnih slika, kamenom raspeću i sl. Nakon završenih radova na rekonstrukciji objekta i prostora za potrebe biblioteke, opremanja namještajem, sljedeća faza ovog projekta je prenošenje knjižnog fonda iz trenutnog skladišta, konzervacija, njihova katalogizacija i smještaj u saniran i opremljen prostor namijenjen za biblioteku.

2.13. Naziv aktivnosti: Nastavak sanacionih radova na objektu Spomen kuća vojvode Gavra Vukovića – Opština Berane

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Kuća vojvode Gavra Vukovića sagrađena je u periodu 1890. i 1900. godine, a sada se vodi kao posebna jedinica JU Centra za kulturu Berane. U njoj se svake godine u julu organizuje početak Ljetnje diplomatske škole, te predstavlja mjesto je kulturnih i diplomatskih dešavanja. Objekat ima i arhitektonsku vrijednost jer je prepoznat kao jedini primjer secesije na sjeveru Crne Gore. Ovogodišnja podrška usmjerena je na završnu fazu sanacionih radova koji se odnose na fasadu, balkonske grede i oštećene partije granitnih ploča.

2.14. Naziv aktivnosti: Završna faza sprovođenja konzervatorskih mjera na crkvi Svetog Đorđa – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja faza, obuhvatiće nastavak sprovođenja konzervatorskih mjera u skladu sa konzervatorskim projektom. Nakon realizacije ove faze biće završeni svi projektom planirani konzervatorski radovi, čime će stanje ovog sakralnog objekta biti unaprijeđeno.

2.15. Naziv aktivnosti: Žabljak Crnojevića – sprovođenje mjera zaštite bedema i unutrašnjim objekatima - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Dosada su vršena istraživanja na platoima IV i V u zapadnoj polovini utvrđenja. Na platou IV koji obuhvata površinu oko 220 m² otkriveno je više arhitektonskih faza, od savremenog doba, preko Osmanskog perioda do srednjeg vijeka. Pronađena je bedemska šetnica, pod izrađen od opeke površine oko 25 m², kaldrma, kuhinja, peć, odvodni kanal, prvobitni srednjovjekovni bedem pronađen na 5 m dubine. Na platou V pronađena je kaldrma dimenzija 70 m². Otkriven je i zid, dim 4,30 x 0,90 x 2,20 m, a najstariju fazu u ovoj sondi predstavlja zid II, pronađen na dubini od 3,20 m, dim 3,41 x 0,94 x 1,15 m.

Ovogodišnja faza bazirala bi se na konzervatorskom tretiranju svih partija zidova bedema, spoljnih i unutrašnjih (uklanjanje vegetacije, konsolidacija labilnih partija zidova i druge neophodne mjere), kao i konzervatorsko/restauratorskim radovima na dva objekta koja se nalaze unutar bedema.

2.16. Naziv aktivnosti: Nastavak konzervatorskog tretmana Moscatellijevih orgulja iz BDM crkve Pomoćnice Kršćana na Mulu – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: U ovoj godini nastavljena je podrška na složenom konzervatorskom tretmanu ovog specifičnog i kompleksnog instrumenta, sa ciljem da se zaštiti od daljeg oštećenja i stavi u

funkciju. Barokne orgulje iz crkve Pomoćnice Kršćana na Mulu u Boki Kotorskoj, izradio je Domenico Moscatelli 1784. godine u Zadru, poznat kao majstor za izradu orgulja. Ovaj jedinstveni muzički instrument predstavlja važan segment ovog sakralnog objekta, te je njegovo stavljanje u funkciju od posebnog značaja. Imajući u vidu složenost instrumenta, konzervatorski proces uz primjenu specifičnih konzervatorskih tehnika, metoda i materijala, zahtijeva uključivanje i inostranih eksperata i radionica sa iskustvom u obnovi ove vrste instrumenata.

2.17. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta za Kučansku džamiju u Rožajama i faza I konzervatorskih mjera – Opština Rožaje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Izgradnja džamije vezuje se za 1779. godinu. Iako je više puta obnavljana, njen autentični izgled je sačuvan do danas. Džamija je specifična po strmom i visokom krovu jake konstrukcije, sa visokim minaretom izrađenim od drveta. Karakterističnost ovog sakralnog objekta je zapravo materijal od kojeg je sagrađena, koji je uglavnom prirodnog porijekla (drvo) pa dosta loše podnosi štetne uticaje iz atmosfere. Trenutno su na džamiji vidni znakovi oštećenja koji su nastali pod uticajem različitih atmosferskih djelovanja. Upravo zbog te karakteristike je važno na vrijeme pristupiti sprovođenju konzervatorskih mjera jer propadanje prirodnih materijala, naročito drveta, može imati trajna oštećenja. Na džamiji su najugroženiji dijelovi nosećih drvenih greda, potpornih horizontalnih drvenih nosača, koji dodatno bivaju ugroženi zbog prodora vlage uslijed oštećenja na krovnom pokrivaču, pa je potrebno izraditi konzervatorski projekat, kako bi se moglo pristupiti sprovođenju konzervatorskih mjera i preduprijeti dalje propadanje objekta i sačuvati izvorni oblik drvene konstrukcije, fasade i krova.

2.18. Naziv aktivnosti: Sanacioni radovi na Adžijinom mostu - Opština Danilovgrad

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Adžijin most istoriski objekat čija se gradnja vezuje sa otomanski period, osim arhitektonskih vrijednosti svjedoči i o istorijskom kontekstu toga kraja i ulozi ovog mosta u staroj trasi karavanskog puta koji je vodio od Skadra preko Duklje do Nikšića. Ovogodišnja podrška odnosila bi se na nastavak sanacionih radova, a skladu sa konzervatorskim projektom, čija izrada je sufinansirana kroz prošlogodišnji Program zaštite. Imajući u vidu da su u I fazi izvršena konzervatorska istraživanja, utvrđeno stanje, urađen konzervatorski projekat i preduzete sve mjere oko pripremnih radnji u II fazi, planirano je sprovođenje konzervatorskih mjera u skladu sa projektom. Na ovaj način uz kontinuitet podrške, u potpunosti će se unaprijediti loše stanje ovog starog kamenog mosta.

2.19. Naziv projekta: Nastavak radova u enterijeru objekta JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Zgrada današnje umjetničke škole za muziku i balet “Vasa Pavić” izgrađena 1941. po projektu podgoričkog arhitekta Periša Vukotića. To je spratna građevina, koja je zakonom zaštićena kao arhitektura XX vijeka. U cilju unaprijeđenja stanja i adekvatne funkcije koju ima kao obrazovna ustanova, preduzete su mjere na sanaciji objekta. Ovogodišnja podrška usmjerena je na nastavak radova koji se odnose na sanaciju, podnih površina objekta.

2.20. Naziv projekta: Sanacija Crkve Sv. Spasa Dragovoljici, Župa – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 18.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja faza predstavlja nastavak podrške na unaprjeđenju postojećeg stanja, u skladu sa konzervatorskim projektom. Zbog protoka vremena i neredovnog održavanja krovni pokrivač i zvonik su oštećeni, što dovodi do prodora vlage u enterijer. Važnost kontinuiteta ulaganja je očuvanje autentičnih vrijednosti ove vrste sakralnih objekata-jednobrodna građevina koja se vezuje za XVI vijek sa polukružnom apsidom i zvonikom na preslicu, zidana od tesanog kamena, sa freskopisom na zidovima enterijera.

2.21. Naziv aktivnosti: Sprovođenja konzervatorskih mjera na Velikoj crkvi, Uspenja presvete Bogorodice Manastira Savina – Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 35.000,00€

Obrazloženje: U skladu sa konzervatorskim projektom u proteklom periodu se na Velikoj crkvi Manastira Savina pristupilo sprovođenju konzervatorskih mjera. U ovoj godini daje se podrška za nastavak radova, u skladu sa projektnim aktivnostima, kako bi se doprinjelo zaštiti i očuvanju ovog jedinstvenog manastirskog kompleksa, čiji se početak gradnje vezuje za period XI vijek.

2.22. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta i sanacija krova objekta Crkve-Džamije i Carinarnice, sastavni dio objekata Zavičajnog muzeja Ulcinj - Opština Ulcinj

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: U sastavu JU Centra za kulturu Ulcinj posluje i Zavičajni muzej čiji su objekti smješteni u istorijskom jezgru Starog grada Ulcinja. Zgrada u kojoj je smještena Arheološka zbirka, predstavlja rijedak primjerak arhitekture na kojem su vidni kulturni slojevi transformacije objekta kroz vijekove. Objekat je prvobitno sagrađen kao crkva, nakon čega je djelimičnim intervencijama stavljen u funkciju džamije a sada sa svim karakterističnim arhitektonskim izmjenama je u funkciji muzeja u kojem se čuva arheološka baština. Krovni pokrivač objekta je u lošem stanju, pa je u narednom periodu od izuzetne važnosti, izraditi konzervatorski projekat

kako bi se objekat u što skorijem vremenu mogao sanirati, te na taj način i sačuvati dalja oštećenja same građevina kao i važnih muzejskih predmeta koji se čuvaju u njoj.

2.23. Naziv aktivnosti: Konzervatorsko-restauratorski tretman tri zastave iz zbirke JU Pomorski muzeja – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.0000€

Obrazloženje: Zastave čine dio muzejskih predmeta izloženih u Pomorskom muzeju Crne Gore. Od većeg broja zastava koje se čuvaju u Pomorskom muzeju, izdvojene su tri, čija se izrada vezuje za XIX i početka XX vijeka i to: „Dva sveca“ dim 307x185cm, „Sv. Tripun s mačevima“ dim 159x157cm i Sv. Tripun dim 136x129cm. Zastave su izrađene od finog materijala, svile, lana i damasta sa oslikanim motivima svetitelja i različitih simbola. Zastave su u lošem stanju, sa vidnim oštećenjima po cijeloj površini (deformacije, poderotine, pukotine, mrlje i dr.). Specifičan materijal, sa oslikanim motivima, zahtijeva složen konzervatorski proces uz primjenu specifičnih konzervatorskih tehnika, metoda i materijala.

2.24. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman starih knjiga, ikona i arhivske građe Eparhije Budimljansko-nikšićke – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.000,00€

Obrazloženje: Na području Eparhije Budimljansko-nikšićke, vijekovima je postojala prepisivačka djelatnost. Osim knjižnog fonda postoje drugi vrijedni predmeti (putiri, diskosi, kadionice, ikone, svijećnjaci, odežde, stara dokumenta i drugo), koji se vezuju za XIX vijek. Kako bi se ovaj važan segment pokretnog fonda očuvao neophodno je kroz ovaj projekat izvršiti analizu stanja, sprovesti potrebne konzervatorske mjere na predmetima za koje se utvrdi da je potreban hitan konzervatorski tretman.

2.25. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman ikona iz crkve Svetog Vasilija Ostroškog u Nikšiću – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Ovim projektom bi se nakon utvrđenog stanja preduzele konzervatorske mjere, na 25 ikona (rađenih na platnu) koje su sastavni dio ikonostasa u hramu svetog Vasilija Ostroškog. Ikone su različitih dimenzija i tehnika izrade a uglavnom su sa kraja XIX i početka XX vijeka. Veći dio njih je u lošem stanju, pa neophodno preduzeti mjere zaštite kao i njihov konzervatorski tretman. Osim ikona koje su sastavni ikonostasa, neophodno je tretirati još četiri veće ikone koje pripadaju enterijeru crkve.

2.26. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman ikona: iz crkve Sv. Marije od Rijeke, Opština Kotor; dvije barokne slike iz crkve Sv. Jeronima, Opština Herceg Novi, ikone Gospe od Škrpjela - Perast

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.000,00€

Obrazloženje: U crkvi Sv. Marije, u oltarskom dijelu nalazi se ikona sa predstavom Bogorodice – Gospe od Ružarija, dimenzija 66 x106 cm, rađena uljanom tehnikom na drvenom nosaču. Kompletne ikone optočene je srebrnim i zlatnim listićima. Oštećenja su evidentna na nosaču i na inkarnatima. Dvije slike iz crkve Sv. Jeronima u Herceg Novom, jedna je „Slika svete Obitelji“ nastala u XVIII vijeku, pripada venecijanskoj slikarskoj školi, pripisuje se Gianbattisti Tiepolu, tehnika ulje na platnu, dimenzija 70x80 cm. Bojeni sloj je u lošem stanju cca 20% ukupne površine. Druga slika Sv. Ane iz XVIII vijeka rad Tripa Kokolja, slikana tehnikom ulje na drvenom nosaču, dimenzija 100 x71,5 cm. Slika je u lošem stanju, više od 30% bojenog sloja je oštećeno. Ikona Gospe od Škrpjela, iz istoimene crkve na ostrvu u Perastu. Po narudžbi opštine Perast, Antonio Capellano, vajar iz Đenove, izradio je 1796. godine mermerni oltar u kojem se nalazi poznata ikona, rad Lovra Dobričevića, umjetnika s kraja 15. vijeka. Ikona je dimenzija 106x75cm. Na ikoni su evidentna oštećenja bojenog sloja, po cijeloj površini. Sve četiri ikone predstavljaju važan segment pokretne kulturne baštine, te je radi njihove zaštite od daljih oštećenja potrebno sprovesti hitan konzervatorski tretman.

2.27. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejski predmeta iz zbirke Dom starog kapetana Miroslava Štumbergera (JU Gradski muzej Mirko Komnenović i galerija Josip Bepo Benković) - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Spomen kuća Miroslava Štumberga, posluje u sastavu JU „Gradski muzej Mirko Komnenović i galerije Josip Bepo Benković“ i ima značajno mjesto na kulturnoj mapi Crne Gore. Od kompletnog fonda koji se nalazi u objektu fokus je na osam ikona, dvije slike (ulje na platnu) djelove uniformi, kao i vojničke zastave. Svi predmeti imaju izuzetnu važnost i dio su jedinstvene i rijetke kolekcije muzejskih predmeta. Nakon analize stanja neophodno je sprovesti konzervatorski tretman najugroženijih muzejskim predmetima koji se čuvaju u ovom objektu.

2.28. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Zavičajni muzej Danilovgrad – Opština Danilovgrad

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Etnografsku zbirku JU Zavičajni muzej čine različite vrste predmeta, među kojima se ističu narodne nošnje. Pojedini dijelovi su u lošem stanju, te je radi njihove dalje zaštite, očuvanja neophodno preduzeti odgovarajuće mjere zaštite. Većinom se radi o dijelovima svećanih muških i ženskih nošnji, dolame, dušanke, svitni gunjevi, dimije, koreti – zubuni, dolaktice, košulje, velovi, kape i dr. Prioritetan tretman zahtijevalo bi 22 predmeta iz ove zbirke.

2.29. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Muzeji i galerije Nikšić – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000,00€

Obrazloženje: Nakon revizije muzejskog materijala i galerijskog fonda JU Muzeji i galerije Nikšić, izdvojeno je sedam umjetničkih dijela za koje je ocijenjeno da je neophodno sprovesti prioritetan konzervatorski tretman. Riječ je sedam umjetničkih djela, autora: A. Bocarića, V. Stanića, I. Šobajića, P. Milosavljevića, M. Vuškovića, F. Cigler. Pet slika su rađene tehnikom ulje na platnu, a dvije ulje na drvenom nosaču. Kroz realizaciju ovog projekta njihovo stanje će se unaprijediti i sačuvati od daljeg oštećenja, važan dio zbirke fundusa ovog muzeja.

2.30. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Muzeji i galerije Tivat – Opština Tivat

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000.00€

Obrazloženje: Nakon analize stanja fonda JU Muzeji i galerije Tivat, izdvojene su tri umjetničke slike koje zahtijevaju prioritetan konzervatorski tretman i to: Dvije rađene tehnikom ulje na platnu i jedna na papirnoj (celuloznoj) podlozi. Jedna od slika je bez naziva autora Mila Milunovića, a dvije „Pieta“ i „Vavedenje presvete Bogorodice“ su rad nepoznatog autora. Sve tri slike imaju izraženu umjetničku ekspresiju, bogat kolorit i kompoziciju. Radi njihovog očuvanja i prezentovanja neophodno je preduzeti adekvatne konzervatorske mjere.

2.31. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman 4 stare i rijetke knjige iz fonda Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000.00€

Obrazloženje: „Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ baštini značajan broj starih knjiga, od kojih najstarija datira iz druge polovine XVIII.vijek, tačnije iz 1778. godine. U pitanju je putopis Alberta Fortisa „Putovanje po Dalmaciji“, u kojem se nalazi i prevod narodne balade „Hasanaginica“, nastale u usmenom pjesništvu u XVII. stoljeću. Knjiga je u veoma lošem stanju, čuva se u neadekvatnim uslovima, a zbog krhkosti i oštećenosti listova ne može se digitalizovati. Druga knjiga je „Krin ili moralna poučenja“ starorimskog filozofa Seneke. Knjiga je objavljena u Beogradu 1842.godine. Treća knjiga je djelo najvažnijeg predstavnika dubrovačkog baroka, Ivana Gundulića. Naziv knjige je „Proserpina ugrabljena“, a veoma je važna i sa književnog i sa lingvističkog stanovišta jer je napisana na tadašnjem izvornom dubrovačkom dijalektu. Četvrta knjiga je jedan od prvih srpskih romana „Usamljeni junosha“ Milovana Vidakovića, objavljena u Zemunu 1852. godine, knjiga značajna prvenstveno u književno-istorijskom smislu. Navedene četiri knjige su usljed protoka vremena i neadekvatnog čuvanja dosta oštećene, požutjelih stranica, gotovo uništenih korica i zbog takvog stanja ne mogu se digitalizovati, već ih prije skeniranja treba podvrgnuti konzervatorskom tretmanu. Dio su našeg kulturnog blaga, zasad nedostupne publici upravo zbog oštećenosti. Nakon konzervatorskog tretmana, biće digitalizovane i na taj način će moći da ih koriste naučni istraživači, lingvisti, istoričari umjetnosti, studenti i ostali građani. Za ove knjige planirana je nabavka odgovarajućih vitrina u kojima će se čuvati i biti dio izložbene postavke Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“.

2.32. Naziv aktivnosti: Crkva rođenja presvete Bogorodice u Perastu (Izrada konzervatorskog projekta sanacije i prva faza konzervatorskih mjera) – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000.00€

Obrazloženje: Crkva predstavlja integralni dio urbane cjeline Stari grad Perast. Njena gradnja vezuje se za 1757 a obnova za 1856. godinu. To je jednobrodna građevina sa zvonikom na preslicu i oltarom. Unutar crkve nalazi se i ikonostas. Ogradnom zidu porte nedostaje dio poklopnih ploča, a dio zida je izveden u betonu. Staza do crkve je oštećena i u lošem stanju. Malter na fasadama je takođe u lošem stanju - ispucao, a na apsidi su pojedine zone vizuelno degradirane lošim cementnim melterom. Bočni prozori su u izuzetno lošem stanju sa pukotinama, a nedostaju i dijelovi prozorskih okvira. Na krovu crkve i apsidi je različit krovni pokrivač, a dio ikona na ikonostasu je takođe u lošem stanju. Primjetan je prodor vlage u mnogim dijelovima crkve. Konzervatorski projekat bi detaljnije definisao sve potrebne konzervatorske mjere koje su neophodne za hitnu sanaciju ovog sakralnog objekta.

2.33. Naziv aktivnosti: Crkva Svetog Đorđa, Prediš - nastavak aktivnosti - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00 €

Obrazloženje: Ovogodišnjim projektom predviđen je nastavak konzervatorskih mjera na crkvi sagrađenoj 1886. godine, manjoj jednobrodnoj građevini sa zvonikom na preslicu. Kroz izradu konzervatorskog projekta utvrđene su najugroženije partije koje se nalaze uglavnom na zapadnoj i sjevernoj fasadi, zvoniku i krovnom pokrivaču. Radi unaprijeđenja postojećeg stanja neophodno je nastaviti sa kontinuiranim sprovođenjem svih potrebnih mjera kako bi se spriječila dalja oštećenja kulturnog dobra.

2.34. Naziv aktivnosti: Istraživanja lokacije i sanacioni radovi „stare“ crkve Sv. Đorđa, Grbavci - Opština Zeta

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Jedan od lokaliteta koji se vezuje za dinastiju Crnojevića je i lokalitet koji se nalazi u naselju Grbavci u Zeti. U blizini je „Divan grad“, na uzvišenju iznad Grbavačkog polja, gdje postoje ostaci crkve Sv. Đorđa sa grobljem koje ima kulturološki interesantne nadgrobne ploče. Kako je cijelo područje oko ostataka nedovoljno istraženo, ovim projektom će se kroz istraživanja omogućiti NOVI podaci, koji su osnov za sanacione radove.

2.35. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na spomenicima u Spomen kompleksu Knjaževac - Opština Andrijevica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Spomen kompleks čuva memoriju na borbe poginule u Balkanskim ratovima i u Prvom i drugom svjetskom ratu, kojima su podignuti spomenici. Nakon utvrđenog stanja kompleksa urađen je *Konzervatorski projekat sanacije spomen obelježja u kompleksu spomen parka Knjaževac*. Ovogodišnja podrška biće usmjerena za fazu konzervatorskih radova koja je predviđena projektnom dokumentacijom.

2.36. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na “Spomeniku palim borcima u NOR-u” i spomeniku Serdaru Janku Vukotiću – Opština Mojkovac

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000,00€

Obrazloženje: U samom centru Mojkovca podignut je spomenik serdaru Janku Vukotiću, komandantu crnogorsko-sandžačke vojske u prvom svetskom ratu. Pod njegovim vođstvom je 9. oktobra 1912. godine, posle viševjekovnog ropstva, oslobođen Mojkovac. Serdar Janko Vukotić je komandovao vojskom i u čuvenoj Mojковаčkoj bici, održanoj na Božić 1916. godine. Takođe, važan segmet baštine Mojkovca je Spomenik palim borcima u NOR-u”. Ovogodišnja podrška usmjerena je na konzervatorski tretman ovih spomen obilježja grada.

2.37. Naziv aktivnosti: Adaptacija objekta u neposrednom okruženju zgrade bivšeg Austro-ugarskog poslanstva – Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00 €

Obrazloženje: Austrougarsko poslanstvo izgrađeno je 1899.godine na Cetinju. To je reprezentativni objekat u kojem je dugo bio smješten Republički zavod za zaštitu spomenika kulture a sada je dat na korišćenje Fakultetu za crnogorski jezik. Uz objekat je sagrađena kapela u romanskom stilu sa elementima gotike. Zgrada ima dvorišni park, oivičen ogradom od kamena i željeza, sa pomoćnim objektima, igralištem, bunarom, skloništem i objektom koji je nekada bio konjušnica. Pomoćni objekat – nekadašnja konjušnica pozicionirana je sa sjeverne strane objekta cca 100 m². Objekat je u lošem stanja. Zbog nedostatka prostora, nakon preseljenja ustanova iz oblasti kulturne baštine iz zgrade Austro-ugarskog poslanstva u nove prostorije u kapeli je smještena gabaritna oprema i tehnička sredstva JU Centar za konzervaciju i arheologiju, kao i studijski arheološki materijal i dr. Imajući u vidu potrebu da se kapela stavi u funkciju kulturnih sadržaja, neophodno je obezbijediti prostor za navedenu opremu. Iz tog razloga adaptacijom postojećeg objekta nekadašnje konjušnice, obezbijedili bi se povoljni uslovi za smještaj opreme i rad stolarske i drugih pomoćnih radionica neophodnih za potrebe obavljanja djelatnosti ove nacionalne ustanove.

2.38. Naziv aktivnosti: Sanacija crkve Svetog Petra i Pavla – Opština Bijelo Polje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Jedan od najznačajnijih kulturnih dobara na teritoriji Bijelog Polja je crkva Svetog Petra i Pavla iz XII veka. Njen značaj u srednjem vijeku bio je veliki, o čemu svedoči i činjenica da je episkopska stolica iz Stona prenijeta u ovu crkvu 1254. godine. Ktitor crkve bio je knez Miroslav, koji joj je poklonio jevanđelje, jedan od najstarijih i najljepših rukopisa pisanih na pergamentu ćirilnim pismom. Ovogodišnja podrška baziraće se na fazi konzervatorskih radova koji su predviđeni konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost nadležnog organa.

3. Prezentacija i popularizacija kulturne baštine

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćeno je **13 projekata**, koji se odnose na popularizaciju i prezentaciju kulturne baštine za koje je planiran iznos od **109.000,00 €**.

3.1. Naziv aktivnosti: Nastavak aktivnosti na izradi muzejskih kopija narodnih nošnji iz fonda JU Zavičani Muzej Pljevlja – Opština Pljevlja

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja podrška odnosi se nastavak započetih aktivnosti. Pljevlja predstavljaju bogatu „riznicu“ multikulturalne i multikonfesionalne sredine. Jedan od pokazatelja svakako je bila odjeća – narodna nošnja. U Zavičajnom muzeju u Pljevljima čuvaju se rijetki odjevni predmeti s kraja XIX i početka XX u sklopu etnografske zbirke. Neki od muzejskih predmeta su u lošem stanju pa se i nakon konzervatorskog tretmana ne mogu uvrstiti u stalnu muzejsku postavku, zbog čega je potrebno nastaviti podršku čiji je cilj izraditi replike u skladu sa pravilima muzejske struke i zaknom, kojima bi se prezentovao ovaj značajan segmen a ujedno i sačuvali autentični primjerci nošnji.

3.2. Naziv aktivnosti: Vještina izrade čunova/unaprijeđenje i prezentacija tradicionalnog zanata izrade čunova

Realizator: nosioci/čuvare nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Održivost i prezentacija ovog tradicionalnog zanata i vještine zahtijeva kontinuitet ulaganja, kako bi se na adekvatan način, promovisale nematerijalne ali i materijalne vrijednosti čuna kao najstarijeg prevoznog sredstva na Skadarskom jezeru, koji je imao višenamjensku funkciju za stanovništvo toga kraja. Ove godine obilježava se jubilej preko 100 godina tradicije izrade čunova, u okviru kojeg će se pored brojnih događanja vezano za istorijski kontekst tradiciju i kontinuitet trajanja ovog zanata, kroz savremene prikaze promovisati uloga i značaj čuna kroz vrijeme.

3.3. Naziv aktivnosti: Edukativni TV program - Tvrđave su naše blago” – “Fortresses are our treasure”

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: nosilac projekta

Opredijeljena sredstva: 7.000,00€

Obrazloženje: Ovaj projekat predstavlja sveobuhvatnu inicijativu koja kroz inovativne medijske pristupe i savremene tehnologije ima za cilj promociju , prezentaciju i popularizaciju tvrđava kao jednog od važnih segmenata materijalnog kulturnog nasljeđa Crne Gore. Između ostalog ovaj projekat ima za cilj podizanje svijesti o očuvanju graditeljskog nasljeđa i podsticanje na njihovo održavanje i unaprijeđenje stanja. Planirano je da kroz emitovanje u 4K rezoluciji, ovaj projekat populariše arhitektonski aspekt, način gradnje, kao i sve aktivnosti koje su se odvijale iza zidina ovih monumentalnih fortifikacionih objekata. Na „pristupačan“, edukativan način, istorija tvrđava bi se približila široj javnosti i podstakla na veću odgovornost građana u odnosu na kulturnu baštinu. Za ovogodišnju kampanju predlažemo, 8 fortifikacija/tvrđava (Kotorska tvrđava, Forte Mare, Kanli Kula, Goražde, Haj-Nehaj, Kosmač, Tvrđava Vrmac, Peraška tvrđava). Projekat će pored prezentacije ove vrste kulturnih dobara, dati doprinos na unaprijeđenju dokumentacione osnove institucija sistema, kroz novo-formiranu građu.

3.4. Naziv aktivnosti: Sve boje Crne Gore - Očuvanje i promocija tradicionalnog načina prerade i bojenja vune - Opština Žabljak

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 13.000,00€

Obrazloženje: Projekat je međunarodnog karaktera. Nosilac realizacije je opština Žabljak u saradnji sa Institutom za vunu CG. Učesnici su Tekstilno tehnološki fakultet i Hrvatska udruga za boje iz Zagreba, Etnografski muzej i Fakultet primijenjenih umjetnosti iz Beograda, Akademija CALCAGNILE Leće Italija, Etnografski muzej ETAR iz Bugarske i kao i domaći stručnjaci i studenti sa crnogorskih i međunarodnih univerziteta. Na taj način, vrši se edukacija i promocija tradicionalnih vrijednosti, koje baštini Crna Gora. Na radionicama učesnici boje vunu domaćih ovaca- rase pramenka prirodnim bojama dobijenim isključivo od pigmentnih biljaka iz Crne Gore. Upotrebom domaće vune, neprikosnovenog prirodnog vlakna koje ima tradicionalnu upotrebu u Crnoj Gori, doprinosi se očuvanju njenog kulturološkog značaja; dok se istovremeno korišćenje sirove vune može posmatrati kao vid reciklaže vlakna čija je prerada danas zapostavljena, a resursi i dalje prisutni. Koristeći vunu domaćih ovaca i tradicionalne tehnike: pletenje, tkanje, suvo i mokro filcanje... inovativnim dizajnerskim pristupom studenti i umjetnici stvaraju predmete primjenjene umjetnosti, slike, skulpture ili instalacije savremenog dizajna koristeći tradicionalni materijal-vunu i tehnike izrade kojima prijeti izumiranje. Drugi dio projekta odnosi se na pripremu i izradu filmskog materijala, kojim se prezentuje ovaj tradicionalni zanat i na međunarodnu prezentaciju projekta na international Scientific Forum "Museums and the Intangible Cultural Heritage" u organizaciji Museum Etar, Regional Center for Intangible Heritage pod pokroviteljstvom UNESCO i ICOM BNC kao i Ministry of Culture of Bulgaria koji se održava u septembru 2025. godine - Gabrovo u Bugarskoj.

3.5. Naziv aktivnosti: Monografija o nematerijalnom kulturnom dobru „Kolo Bokeljske mornarice“ – „Odore i oružje Bokeljske mornarice“ – Opština Kotor

Realizator: nosilac/čuvar nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Bokeljska mornarica Kotor nosilac je statusa nematerijalnog kulturnog dobra od nacionalnog i međunarodnog značaja, upisana na UNESCO listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Projekat predviđa istraživanje nošnji i odora kroz tematske cjeline: geografski položaj, društveno-istorijske okolnosti u kojima su nastajale, strani kulturni uticaji u njihovom formiranju, simbolika i značaj u drevnoj organizaciji, društvu, porodici i običajnom životu. Obradiće se svi pojedinačni dijelovi nošnji i odora, materijali, tehnike i način izrade, uz bogatu ilustraciju starim fotografijama i savremenim digitalnim snimcima. Legat Bokeljske mornarice je jedna od najvrjednijih zbirki oružja u regionu, smještenu u Pomorskom muzeju Crne Gore i Domu mornarice. Ova zbirka, koja uključuje hladno i vatreno oružje, svjedoči o bogatoj pomorskoj i vojnoj tradiciji Boke Kotorske. Međutim, zbirka nikada nije cjelovito stručno proučena niti publikovana. Predloženi projekat obuhvata dubinsku analizu oružja, sa posebnim fokusom na rad lokalnih oružara i zlatara, koji su bili aktivni od kasne antike do 19. vijeka. Obradiće se brojni najznačajniji primjerci vatreneog i hladnog oružja, te njihova upotreba tokom viševjekovnog postojanja drevne organizacije te uloga u tradicionalnim ceremonijama Bokeljske

mornarice. Monografija će služiti kao referentni materijal za istraživače i institucije kulture a digitalizacija omogućava dugoročnu dostupnost.

3.6. Naziv aktivnosti: „Istorija crkve“ – Opština Kotor

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Projekt se zasniva na petogodišnjem naučnom istraživanju, sa ciljem da se naučno obradi jedna od najinteresantnijih i složenih tema istorije Crne Gore—istorije crkve, katoličke i pravoslavne; pitanje medjureligijskih odnosa; pitanje vanjskog uticaja na lokalnu politiku obje crkave, pitanje suživota s islamom; ratni i mirnodopski naponi crkve na ublažavanju socijalnih problema; borba za vjernike i suodnos istočne i zapadne crkve i slično su sastavni dio teme. Istraživanje će u daljnjem periodu obuhvatiti rukopisne izvore koji se nalaze izvan teritorije Crne Gore, izvore koji su pohranjeni u Vatikanu (Archivio Segreto Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana) i Veneciji (Biblioteca Marciana, Museo Carver). Tretiraju se dosad nepoznati ili barem kod nas manje poznati rukopisi koji sadrže prepisku pojedinih crkvenih činovnika medju sobom i sa Svetom Stolicom, analize crkvenih prelata zaduženih za vizitacije dijeceza, apologije pravoslavnih crkvenih vjerodostojnika, odnose i vidove saradnje izmedju Zapadne i Istočne crkve. Za potrebe projekta istražuje se građa koja obuhvata period 1500-2000. godine, s projekcijom za kontinuiran petogodišnji rad.

3.7. Naziv aktivnosti: Obrazovanje i kulturna baština - savremene metode u konzervaciji i restauraciji i njihova primjena

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva:16.000,00€

Obrazloženje: Projekat obuhvata seriju stručnih predavanja o savremenim konceptima, metodama i materijalima u konzervaciji i restauraciji pokretne i nepokretne kulturne baštine i o njihovoj primjeni u praksi.

Predavači bili bi renomirani profesori i stručnjaci inostranih obrazovnih i institucija kulture iz domena konzervacije, restauracije i zaštite kulturne baštine. Realizacija projekta je planirana fazno, krajem 2025 i tokom 2026. godine, u seriji predavanja organizovanih po sistemu workshop-a, sadržaće teorijsku prezentaciju I praktičnu demonstraciju primjene konkretne tehnike/ metode, a poseban osvrt biće na konzervatorski tretman ikona. Predavanja predstavljaju vid neophodnog ukazivanja u savremena dešavanja u konzervatorskoj struci, sa akcentom na savremenim konceptima, metodima i materijalima koji su internacionalno u primjeni posljednjih petnaestak godina u različitim usko-stručnim domenima zaštite kulturne baštine. Namijenjena su studentima Interdisciplinarnog studijskog programa Konzervacija i restauracija na FLU, zaposlenim stručnjacima u organima javne uprave u nacionalnim i lokalnim institucijama iz oblasti kulturne baštine, kao, kao i svim ostalim kadrovima koji se bave istraživanjem, očuvanjem i zaštitom kulturne baštine (arhitekte, etnolozi, arheolozi, istoričari umjetnosti, tehnolozi, hemičari, menadžeri u kulturi i dr.), koji participiraju i imaju odgovornosti u zoni zaštite kulturne baštine. Cilj projekta je da se, posebno konzervatorima i restauratorima i studentima (budućim kadrovima), obezbijedi mogućnost upoznavanja sa novim metodama i materijalima kurativne (interventne) zaštite, preventivne zaštite, te konzervatorskih istraživanja i naučnih

fizičko-hemijskih analiza, i njihove primjene, kroz predavanja, prezentacije, demonstracije, radionice i diskusije. Činjenica da će se projekat odvijati u saradnji sa Ministarstvom kulture i medija CG, Ministarstvom kulture Republike Grčke, Upravom za zaštitu kulturnih dobara, nacionalnim i lokalnim institucijama kulture i crnogorskim univerzitetima, kao i sama suština programa i cilja projekta, cijeni se da predstavlja vidljive pokazatelje ostvarivanja javnog interesa u kulturi. Kroz participaciju urenomiranih predavača - inostranih stručnjaka i univerzitetskih profesora ovaj projekat će doprinijeti i mogućnosti povezivanja sa kulturno-obrazovnim institucijama koje oni predstavljaju, doprinoseći širenju međunarodne saradnje.

3.8. Naziv aktivnosti: Izložba 3D Zavičajni muzej "Ganića kula" i arheološki lokalitet "Izlit" – Opština Rožaje

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: Kulturna baština Rožaja je od velikog značaja za identitet i istoriju lokalne zajednice, ali je nedovoljno dostupna i adekvatno prezentovana savremenim sredstvima. Kako bi se sačuvali vrijedni muzejski predmeti i lokaliteti, ali i približili široj publici – naročito mladima i osobama sa invaliditetom – neophodno je uvođenje savremenih tehnologija u rad muzeja. Korišćenjem 3D modelovanja, virtuelnih izložbi i multimedijalnih prezentacija, moguće je unaprijediti pristup i očuvanje kulturnog nasljeđa, uz istovremenu promociju kroz digitalne kanale. Ovaj pristup odgovara savremenim standardima muzejske djelatnosti i otvara nove mogućnosti za obrazovanje, istraživanje i turizam. Cilj projekta je digitalizacija i savremena prezentacija Zavičajnog muzeja u Rožajama i arheološkog lokaliteta „Izlit“ putem 3D tehnologije, sa fokusom na očuvanje, dostupnost i promociju kulturne baštine. Projektom će se izraditi 3D modeli Ganića kule i muzejskih eksponata, realizovati multimedijalna i virtuelna izložba, te time unaprijediti muzejski rad, omogućiti edukacija građana i podstaći razvoj kulturnog turizma u opštini Rožaje.

3.9. Naziv aktivnosti: Prezentacija i promocija nematerijalnog kulturnog dobra „Vještina izrade Dobrostske čipke “ – Opština Kotor

Realizator: nosilac/čuvar nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 3.000,00€

Obrazloženje: Ova čipka u Dobrotu dolazi iz Venecije preko Dalmacije pomorskim putem i pominje se još od 12 vijeka. Vezilje dobroćanke, svojim umijećem oplemenile su uzorke venecijanske čipke i stvorile svoje prepoznatljivo djelo koje je zakonom zaštićeno od 2013. godine. Kontinuitet njene izrade traje kroz, kroz Školu dobrotske čipke Nade Radović, jedne od utemeljivačica zaštite dobrotske čipke kao nematerijalnog kulturnog dobra od nacionalnog značaja. Do sada su realizovana 4 ciklisa škole sa preko 50 polaznica. Ovogodišnja podrška ogleda se kroz prezentaciju radova nosioca ovog dobra i polazniica škole dobrotske čipke u više opština Crne Gore, na temu *Đardin* kao i izradu publikacije koja bi sadržala motive, skice i fotografije dobrotske čipke.

3.10. Naziv aktivnosti: Zaštita arhivske građe i raritetnih knjiga i periodike Istorijskog instituta Crne Gore – Opština Podgorica

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 7.000,00€

Obrazloženje: Potreba za zaštitom/digitalizacijom originalne arhivske građe i raritetnih knjiga i periodike Istorijskog instituta Univerziteta Crne Gore. Koja predstavlja važan segment kulturne baštine, prepoznata je u cilju unapređenja transparentnosti i otvorenosti rada Instituta kao naučne ustanove čiji je primarni cilj promocija i unapređenje obrazovanja i nauke. U tom kontekstu, arhivska građa i raritetne knjige i periodike, kao svjedočanstvo tempa, dinamike, djelovanja aktera, uzroka i posljedica događaja brojnih istorijskih tokova i dešavanja, predstavlja nezaobilazan osnov izučavanja crnogorske prošlosti kako za domaće, tako i međunarodne istraživače. To implicira potrebu za njenom sistematizacijom i očuvanjem kako i fizičkom (kroz zaštitu od vlage, odnosno nabavku i zamjenu polica u depou) i u digitalnom formatu, te obezbjeđenjem jednostavnijeg i bržeg pristupa datim materijalima. Obaveza Instituta je da građu od značaja za kulturu, nauku i istoriju Crne Gore, zaštititi i učini dostupnim kako stručnoj, tako i svoj zainteresovanoj javnosti. Digitalizacijom datih materijala, te boljom fizičkom zaštitom ovi zadaci bi se u velikoj mjeri mogli ispuniti. Arhivsko-bibliotečki fond Instituta sadrži preko 50.000 jedinica koje su, u prostorijama Instituta, dostupne internim korisnicima (zaposlenima u Institutu). Takođe, eksterni korisnici mogu pristupiti građi na zahtjev i po odobrenju direktora Instituta. U tom kontekstu, digitalizacija date dokumentacije bi obezbjedila sistematičniji i lakši pristup predmetnoj građi većoj grupi korisnika (interni korisnici, stručna i šira javnost). Pored toga, omogućila bi lakše pretraživanje dokumenata i sadržaja dokumenata po raznim kriterijumima, lakše rukovanje i upravljanje građom, te bi se obezbjedila zaštita predmetnog materijala u smislu manje učestalosti korišćenja izvornih dokumenata.

3.11. Naziv aktivnosti: Prezentacija arheološke zbirke muzeja “Sjaj oštrice”, JU Muzeji i galerije Nikšić – Opština Nikšić

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 2.000.00€

Obrazloženje: Ovogodišnji segment podrške odnosi se i na promociju arheološke zbirke koja se čuva u ovom muzeju kroz izložbu o nastanku, razvoju i upotrebi hladnog oružja u CG iz arheološke zbirke muzeja “Sjaj oštrice”.

3.12. Naziv aktivnosti: Savremeni pristupi u prezentacija OJU Muzeji Kotor – Opština Kotor

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000.00€

Obrazloženje: Opštinska javna ustanova „Muzeji” Kotor je kompleksna ustanova kulture KOJA U svom sastavu ima Muzej grada Perasta, Rimske mozaike u Risnu i Crkvu Svetog Mihaila (Lapidarijum), Galeriju solidarnosti i Crkvu Svetog Pavla (multimedijalnu dvoranu) smještene u kotorskom Starom gradu. U svojim muzejskim i galerijskim prostorima čuva, istražuje i predstavlja arheološke nalaze neprocjenljive vrijednosti iz praistorijskog i antičkog doba, blago kotorskih lapida, rimske mozaike iz II vijeka nove ere, zatim kulturno nasljeđe drevnog grada Perasta i dragocjeni likovni fond Galerije solidarnosti poklonjen gradu i Crnoj Gori nakon zemljotresa 1979. godine. Ovogodišnja podrška odnosiće se na prezentaciju muzeja kroz projekte „Digitalno rimsko doba”, „Saxa Loquuntur – kamenje govori” Arhivsko istraživanje I multimedijalna izložba „Karel Absolon se vraća u Boku.

3.13. Naziv aktivnosti: Podvodni kulturni predjeli Crne Gore

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 2.000.00€

Obrazloženje: Podvodna kulturna baština, predstavlja važan segment kulturne baštine Crne Gore, do sada nedovoljno istražen i valorizovan. Ovogodišnja podrška usmjerena je na promociju i prezentaciju podvodnih lokaliteta, te ukazati na značaj njihove zaštite i prezentacije, kao i promocije u turističke svrhe.

V. OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA ZAŠTITE

U skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, godišnji Program zaštite donosi Vlada, na prijedlog Ministarstva. Shodno predmetnom zakonskom osnovu, Ministarstvo je nadležni organ zadužen za praćenje sprovođenja programa. U cilju obezbjeđenja kvalitetnog monitoringa realizacije Programa zaštite, a imajući u vidu da su realizatori fizička i pravna lica koja imaju prebivalište u Crnoj Gori, odnosno koja su u Crnoj Gori registrovana za obavljanje djelatnosti kulture, vlasnici, odnosno držaoci⁷ kulturnog dobra, odnosno nosioci, čuvari nematerijalne baštine⁸, u skladu sa zakonom, Ministarstvo sa realizatorima za svaki projekat ponaosob zaključuje ugovor o sufinansiranju, odnosno finansiranju projekta. Ovim ugovorima su precizno definisane obaveze realizatora u dijelu praćenja i izvještavanja koje podrazumijevaju dostavljanje stručnih izvještaja o stepenu realizacije projekta, sa svim relevantnim podacima. Radi kontrole namjenskog korišćenja sredstava, realizator je obavezan da, u roku od 30 dana od dana završetka projekta, Ministarstvu dostavi konačni izvještaj, na obrascu koji se dostavlja uz ugovor, o sprovođenju projekta, odnosno programa koji, u bitnom, treba da sadrži: detaljan izvještaj o izvršenim radovima sa foto-dokumentacijom svih faza i izvještaj o stručnom/konzervatorskom nadzoru, za projekte koji to zahtijevaju shodno zakonu; finansijski izvještaj, sa dokazima o svim troškovima, te priloge vezane uz sprovođenje programa/projekta, čime se obezbjeđuje kontinuirano praćenje realizacije Programa zaštite od strane njegovog predlagača.

VI. NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE

Ministarstvo kulture i medija, kao predlagač Programa zaštite, izvještava Vladu Crne Gore, a u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore. Izvještavanje podrazumijeva sumarni prikaz informacija o svim projektima sadržanim u Programu zaštite za odnosnu godinu, uključujući i Prijedlog programa za narednu godinu. Izvještajem se prikazuje nivo ispunjenosti prethodno postavljenih ciljeva koji se odnose na ravnomjeran razvoj konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečne djelatnosti na teritoriji cijele Crne Gore.

Cilj Izvještaja je da prikaže:

- realizovane projekte;
- projekte čija je realizacija u toku sa prijedlogom novog roka realizacije i obrazloženjem;
- projekte koji nijesu realizovani, sa obrazloženjem razloga za isto;

⁷ Držalac kulturnog dobra je pravno ili fizičko lice koje posjeduje kulturno dobro, a nije njegov vlasnik.

⁸ Nosilac, odnosno čuvar nematerijalne baštine je pojedinac, zajednica ili druga organizacija koja sprovodi, održava i prenosi nematerijalno kulturno dobro.

- nivo realizacije Programa;
- preporuke za naredni period realizacije.

VII. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA PROGRAMA U SKLADU SA KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE

Programom zaštite Ministarstvo kulture i medija, u skladu sa prioritetima iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu, preduzima kontinuirane aktivnosti na stvaranju uslova, ne samo za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, već i za podsticaj investicijama u ovoj oblasti, razvoju kulturnog turizma i valorizaciji i prezentaciji kulturnih dobara i kulturne baštine u turističke svrhe.

U proces izrade Programa zaštite, već drugu godinu zaredom, unešene su inovativnosti, kako bi podstakli prije svega vlasnike i držaoce kulturnih dobara, predstavnike lokalnih samouprava na čijoj se teritoriji nalaze kulturna dobra i druge zainteresovane subjekte da svojim predlozima daju doprinos u kreiranju Programa.

Naime, Ministarstvo je kao i prošle godine za kreiranja ovogodišnjeg Programa zaštite objavilo javni poziv svim zainteresovanim subjektima da daju svoje prijedloge i sugestije projekata i programa, te održalo *info dan* kako bi upoznalo zainteresovanu javnost sa procedurama i drugim pitanjima od značaja za apliciranje, što je po drugi put urađeno od 2012. godine kada je i otpočela finansijska podrška kroz Program zaštite. Ministarstvo je izvršilo analizu pristiglih predloga, od kojih su brojni uvršteni u ovogodišnji Program zaštite.

Takođe, Ministarstvo je u saradnji sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara i JU Centar za konzervaciju i arheologiju sa liste kulturnih dobara za koje se sa aspekta struke cijeni da su u stanju potrebe za prioriternim intervencijama izvršilo odabir projekata koji su takođe uvršteni u ovogodišnji Program zaštite. Dakle, ukupno je uvrstilo 65 projekata i programa. Ministarstvo će nakon usvajanja Programa zaštite od strane Vlade raspisati javni konkurs koji sadrži projekte i programe od značaja za unaprjeđenje stanja kulturnih dobara kao i za i promociju i prezentaciju kulturne baštine.

Ministarstvo kulture i medija vrši pravovremeno informisanje javnosti o efektima realizacije projekata iz Programa zaštite, donošenjem godišnjeg Izvještaja o njegovoj realizaciji, saradnjom sa medijima i drugim aktivnostima na prezentaciji i popularizaciji.

VIII. ZAKLJUČAK

Ovodišnji Program zaštite, kao model finansiranja, već drugu godinu zaredom koncipiran na inovativan način u odnosu na prethodni period a u skladu sa raspoloživim sredstvima, daje mogućnost široj javnosti, vlasnicima i držaocima, nosiocima, odnosno čuvarima nematerijalne baštine ali i drugim subjektima da daju svoje prijedloge i sugestije, od kojih su brojni uvršteni i predloženi za sufinansiranje. Takođe u Program su uvršteni segmenti kulturne baštine sa liste prioriteta, za koje se sa aspekta struke cijeno da su u stanju potrebe za prioriternim konzervatorskim tretmanom. Na taj način kroz uključenost društvene zajednice stvaraju se bolji uslovi za razumijevanje značaja zaštite i očuvanja kulturne baštine. Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2025. godinu, predloženo je ukupno **65 projekata u planiranom iznosu od 929.000,00 €**.

Dosadašnji pozitivni efekti projekata su kroz rezultate brojnih arheoloških istraživanja pružili važne podatke o ranijem životu na prostoru Crne Gore, od praistorije do danas, ukazali na potrebu i značaj zaštite i očuvanja nepokretne, pokretne i nematerijalne kulturne baštine, kao reprezenta naše prošlosti i dali mogućnost za integralnu zaštitu kulturne baštine i pripremu kulturnih dobara za prezentaciju i održivo korišćenje. Poštovanjem kulturne raznolikosti i dokumentovanjem nematerijalne baštine, realizovanim projektima se unapređuje stanje i postiže ravnomjerna zaštita, očuvanje i prezentacija kulturne baštine sa teritoriji cijele Crne Gore.